

a dnešní gender studies s ohledem na krásnou literaturu. Pozitivem je také orientace nejen na angloamerickou a německou oblast, ale na třetí svět a postkomunistické země: může nám být líto, že tu v žádné podobě není zastoupena česká a slovenská literatura, stejně jako ještě mnohem významnější literatura

polská. Sborník však spíše mapuje existenční prostředí literatury, tematologii problému (Stoffgeschichte) a materiálovou heuristiku (Německo, USA, Rusko, Litva, Lotyšsko, Alžírsko), méně již to, jak se ženský svět zračí v tvaru této literatury.

Ivo Pospíšil

NEKONVENČNÍ POHLED NA NEKONVEČNÍ ČESKÉ AUTORY

Se zajímavou publikací, která vzbuzuje zájem jak polské bohémistiky, tak v českých zemích, přišel známý polský bohémista, kritik, literární historik, publicista a překladatel střední generace Leszek Engelking. Nese titul *Surrealizm, underground, postmodernizm. Szkice o literaturze czeskiej* (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001, 162 s.). Autor, někdejší redaktor polské „světovky“ (Literatura na świecie), nyní odborný asistent Lodžské univerzity a spolupracovník mj. našich Literárních novin, zná českou literaturu nejen ze studií, ale rovněž z častých návštěv u nás i z vlastní překladatelské praxe. Do této publikace Engelking soustředil studie a skici, jejichž původní verze (v aktuální podobě podstatně přepracované a doplněné) otiskl v různých polských časopisech, příp. jako doslovy k překladům. L. Engelkinga zajímají v tomto svazku tváře české literatury, které cenzura a politicko-sociální podmínky zahalovaly, mrzачily nebo zcela utajovaly.

V úvodní, nejrozsáhlejší studii (*Surrealizm w literaturze mnogiej*) se autor soustředil na vykreslení jasněho obrazu českého surrealismu, od jeho počátků ve dvacátých letech do dnešních dní, tedy na profily všech etap dosavadního vývoje tohoto avantgardního uměleckého směru. Přínosné jsou zejména pohledy na J. Koláře, L. Kunderu, B. Hrabala, Zb. Havlíčka či P. Krále, které tyto a další autory zasazují do celoevropského kontextu a z tohoto hlediska také jejich dílo hodnotí. Netradičních vizitek a kritického pohledu na dílo se dočkali také Oldřich Wenzl (*Pechowiec, czyli poeta przeklęty*) a autoři českého undergroundu (*Przerwy w zyciorysie*), zejména pak jeho nejvý-

raznější postava Egon Bondy („*Papież*“ *undergroundu*). Specifické tvorbě, která se pohybuje na púdrovys surrealismu, vypravěčských žánrů a tzv. barbarské poetiky, věnoval Engelking další dvě studie – o Bohumilu Hrabalovi (*Nadrealny realizm*) a o Vladimíru Boudníkovi (*Ściągnięty naskórek materii*). Obecnější skicou (*Rękopisy z imionami demonów*) se autor pokusil zmapovat proud české literatury, který nepatřil ani do oficiálního, samizdatového a emigračního, neboť byl do devadesátých let čtenářům i literární vědě skryt. Jde o rukopisy, které ležely v zásuvkách stolů spisovatelů, mj. J. Kratochvíla, D. Hodrové, M. Ajvaze a S. Richterové, jejichž oficiální představení veřejnosti Engelking spojuje s vřazením do celistvého obrazu české literatury a vyzdvihuje návaznosti a propojenosti děl těchto autorů v celku národní literatury. Závěrečná studie (*Magiczna Praga Michala Ajvaza*) se pak snaží Ajvazovy práce vidět z tematického, resp. místopisného pohledu.

Byť v případě této knihy Leszka Engelkinga nejde o práci syntetickou, ale spíše o náběhy k ní a dílčí pokusy o ni, svědčí jednotlivé studie o literárněvědné a kritické fundovanosti a o hloubce věcných znalostí autora. Českou literaturu nechápe vůbec z diachronního, už zkamenělého pohledu (i když historické souvislosti autorů a děl si velice dobře uvědomuje a na patřičných místech je akcentuje); jde na trh s ještě neustálenými subjektivními názory, jimiž se nicméně pokouší o přesnou typologizaci a objektivizaci evoluce děl spisovatelů, kteří i u nás stále čekají na zhodnocení úměrné jejich významu.

Ludvík Stěpán

RUMUNSKÁ LITERATURA NA SLOVENSKU: SLOVENSKÁ PRÁCE A ČESKÁ NOSTALGIE

V sérii *Stručné dejiny umeleckého prekladu na Slovensku* podpořené grantem vycházejí jako 5. svazek (připomeňme monografická zpracování Karla

Tomiše Maďarská literatúra v slovenskej kultúre, 1860–1918, 2000, Pavla Koprdy Talianská literatúra v slovenskej kultúre v rokoch 1890–1980, 1994,

a Márii Kusé Ruská literatura v slovenskej kultúre v rokoch 1836–1996, 1998 – u vědomí konvenčnosti časových rozpětí se mi zdá problematické, že svazky nepokrývají tutéž dobu) zevrubné, vskutku reprezentativní dějiny recepcce rumunské literatury v slovenské kultúře (Libuša Vajdová: *Rumunská literatúra v slovenskej kultúre (1890–1990)*. Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava 2000, 407 s.). Podobně koncipované – leč nikoli translátologicky – jsou úžeji zaměřené svazky série pražského Slovenského ústav AV ČR a jeho Literárněvědného oddělení (Východoslovenské literatury v českém prostředí, red. Danuše Kšicová, Brno 1997; Jihoslovenské literatury v českém prostředí, ed. Ivo Pospíšil a Miloš Zelenka, Brno 1999, připravuje se svazek o západoslovenských literaturách).

Vajdová pojala svůj úkol vskutku impozantně a uvedla jej řadou přípravných studií, které byly publikovány již dříve. Na počátku stojí obsáhlá kapitola *Preklad z rumunskej literatúry 1890–1990*. Za velmi pozitivní pokládám metodologicko-teoretickou zakotvenost koncepce, která je ostatně ve svazcích série běžná – často na rozdíl od podobných českých studií. Opírajíc se o teoretické předpoklady, mapuje autorka počátky slovenské rumunistiky, recepci lyriky, časopisecké překlady z rumunské literatury a její literárněvědnou reflexi, první knižní překlady a a jejich rozvoj (překlady Ivana Kraska a K. Strmeň), ilustruje tři způsoby recepcce a kapitoly o rumunských spisovatelích mimo Rumunsko a o rumunistice na Slovensku a v Čechách (snad i na Moravě?). Vynikající je následující partie Rumunsko-slovenské kulturní styky (s. 199–208) a speciální část o korespondenci J. Hruškové s rumunskými spisovateli.

Druhá rozsáhlá kapitola pokrývá ěurišinovsky pojatý překlad jako recepční problém a meziliterárnost, cizost a její podoby, recepční estetiku a pasáž

o fetišizaci odlišnosti. Celý svazek uzavírá oddíl bibliografie (poezie, próza, drama), časopisecké publikace a portréty překladatelů. A navíc rozsáhlé rumunské a anglické resumé. Dobrá práce.

Celý obsáhlý, vnitřně logicky segmentovaný materiál evokuje zhruba tři okruhy problémů, z nichž poslední je obrácen spíše k českému prostředí:

1. Znovu se ukázalo, jak plodné je slovenské bádání o širších než textových souvislostech, jak tzv. kulturní atmosféra byla spřažena s politikou, jak jinak se vnímala rumunská literatura jako kulturní projev spojence z Malé dohody než v letech Slovenského štátu, kdy se zase akcentovala tradicionalita a konzervativnost.

2. Důležitá je problematika široce koncipovaného a kontextově pojatého překladu a překládání, navíc teoreticky, tedy translátologicky ukotveného. Vyvrací tak představu o rumunistice jako něčem marginálním. Portréty slovenských překladatelů z rumunštiny to dokazují mimo veškerou pochybnost (mj. Zuzka Dovalová, Jindra Hušková-Flejšhanová, Milan Resutík, Jana Páleníková, Karol Strmeň, sama Libuša Vajdová, Elena Žitná); překládání z rumunštiny se tak jeví jako svébytný průvodce po slovenské literatuře a ještě spíše po slovenském poetologickém vývoji.

3. Konfrontování s bohatstvím slovenské recepcce rumunské literatury a zejména s jejím impozantním, teoreticky „osmysleným“ zachycením musíme jako Češi cítit cosi jako palčivou nostalgii, zvláště když u kolébky slovenské rumunistiky stáli kdysi Češi včetně překladatelky Jindry Huškové-Flajšhanové (1898–1980), zakladatelky slovenské univerzity rumunistiky, která výrazně zasáhla i do české rumunistiky, absolventky rumunistiky na UK v Praze, překladatelky klasiků, jako jsou I. L. Caregiele, M. Sadoveanu a I. Creangă. Od r. 1919 vedla seminář rumunštiny na FF UK v Bratislavě a pak katedru romanistiky (od 1952) jako univerzitní profesorka.

Ivo Pospíšil

O KOMPOZICI ČESKÉ PRÓZY

Literární teoretik a rovněž prozaik František Všeťička se v převážné většině svých odborných prací zabývá otázkami kompozice literárních děl, především českých autorů (v celé šíři historického vývoje české literatury). Stačí vzpomenout alespoň publikace jako *Kompoziciána* (1986), *Stavba prózy* (1992), *Stavba básně* (1994), *Stavba dramatu* (1996) či *Podoby prózy* (1997), v nichž je tento cflený autorův zájem patrný na první pohled. Nejnověji přišel Všeťička s knihou nazvanou *Tektonika textu*.

O kompoziční výstavbě české prózy třicátých let 20. století, Votobia, Olomouc 2001, 272 s.

Nejde o jednolitý monografický text, ale o promyšlenou mozaiku pohledů na konkrétní díla, především románová. Autor v něm navázal právě na zmíněnou práci Podoby prózy, v níž se pokusil pojmenovat kompoziční osobitosti české prózy dvacátých let. Všeťička v úvodu konstatuje: „*Do hodnotového popředí z hlediska uměleckého se dostaly některé zjevy, které se podle ustálených literárněhis-*